

ДИСТАНЦІЙНА ФОРМА НАВЧАННЯ ЯК ОДИН З ПЕРСПЕКТИВНИХ ШЛЯХІВ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Махницько В.М., канд. техн. наук, доц.,
Ковбаса В.М., д-р. техн. наук, проф.
*Національний університет харчових
технологій, м. Київ*

Історично дистанційне навчання виникло у 1840 році, коли Ісаак Пітман запропонував навчання через поштовий зв'язок для студентів Англії. У 1856 році Чарльз Тюссе та Густав Лангеншейдт розпочали викладання мови заочною формою у Німеччині. Сьогодні дистанційна освіта (ДО) - поширене явище у багатьох країнах світу, і з кожним роком її популярність зростає. Середня оцінка світових освітніх систем показує, що дистанційна освіта обходиться на 50 % дешевше традиційних форм навчання. Аналіз діяльності центрів дистанційного навчання виявив, що витрати на підготовку фахівця за допомогою Інтернет-навчання становлять приблизно 60 % витрат на підготовку фахівців денної форми навчання. Наприкінці 1997 р. у 107 країнах світу діяло близько 1000 навчальних закладів, що мають дистанційну форму навчання. Кількість тих, хто одержав вищу освіту, використовуючи таку форму навчання, в 1997 р. становила близько 50 млн. осіб, у 2006 р. - уже 96,5 млн., а за прогнозами фахівців, у 2023 р. ця кількість сягне 120 млн. осіб.

Організаційна структура системи дистанційної освіти України включає:

- Ряду з питань моніторингу розвитку дистанційної освіти при Кабінеті Міністрів України;
- координаційну Раду Міністерства освіти і науки України з питань дистанційної освіти;
- Український центр дистанційної освіти;
- регіональні центри ДО у містах Харків, Львів, Одеса, Донецьк, Дніпропетровськ, Хмельницький;
- локальні центри ДО;
- базові центри ДО за напрямками фахової підготовки;
- науково методичні комісії за напрямками діяльності системи ДО.

Останнім часом створено Український центр дистанційної освіти (УЦДО) - структурний підрозділ Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут», проект Distance Learning, реалізований Центром сприяння об'єднанню світових інформаційних мереж університетів при Київському національному університеті ім. Т. Шевченка, Міжнародний центр дистанційної освіти при Українській академії державного управління при Президенті України, Програму дистанційної освіти при Міжрегіональній академії управління персоналом, Інститут дистанційного навчання Національного університету «Львівська політехніка», Центр дистанційного навчання Донецького національного університету, Лабораторію дистанційного навчання Сумського державного університету, Систему дистанційної освіти Одеської національної академії зв'язку тощо.

З 1997 року в Україні регулярно проводяться Всеукраїнські конференції «Інтернет - технології в інформаційному просторі держави». В 1998 році науковці країни на конференції в Одесі підписали меморандум про співробітництво між 27 ВНЗ України. Спільною постановою Президії Національної Академії наук України і Колегії Міністерства освіти України в 1997 році було створено Асоціацію користувачів телекомунікаційною мережею закладів освіти і науки України з координуючим «Центром Європейської інтеграції» у місті Києві, який в подальшому отримав офіційну назву Українська науково-освітня телекомунікаційна мережа «УРАН».

На сьогодні надання дистанційних освітніх послуг регламентується такою **нормативною документацією**:

1. Закон України «Про Національну програму інформатизації» від 4 лютого 1998 року № 74/98-ВР
2. «Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні» від 20 грудня 2000 р.
3. Наказ Міністерства освіти і науки України від 07 липня 2000 № 293 «Про створення Українського центру дистанційної освіти», м. Київ
4. Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні» від 31 липня 2000 року № 928/2000
5. Постанова Кабінету міністрів України від 23 вересня 2003 р. № 1494 «Про затвердження Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004-2006 роки», м. Київ
6. Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 січня 2004 № 40 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання», м. Київ
7. Рішення Колегії Міністерства освіти і науки України «Про стан і перспективи розвитку дистанційного навчання в Україні» від 23 червня 2005 р.
8. Постанова Верховної Ради України «Про затвердження Завдань Національної програми інформатизації на 2006-2008 роки» № 3075-IV від 4 листопада 2005 р.
9. Постанова КМУ «Про затвердження Державної програми «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» на 2006-2010 роки» від 7 грудня 2005 р. № 1153

Ці документи визначають дистанційне навчання як форму організації навчального процесу та педагогічну технологію, основою якої є керована самостійна робота студента та широке застосування у навчанні сучасних інформаційних, комп'ютерних і телекомунікаційних технологій за умови територіальної розрізненості викладача та слухачів. Зростаюча потреба у нових формах надання освітніх послуг зумовлена кількома причинами:

- на ринку праці відбуваються постійні зміни попиту на фахівців різного спрямування;
- пропускна спроможність вищих навчальних закладів обмежена;
- існує потреба населення у додатковій освіті та перекваліфікації;
- певні категорії населення (зокрема, інваліди) позбавлені можливості отримувати традиційні освітні послуги;
- провідні освітні центри територіально недоступні для жителів віддалених регіонів країни

СЕКЦІЯ II ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Саме дистанційна форма освіти здатна вирішити вказані проблеми за рахунок новітніх видів освітніх послуг, у основі яких лежать два **основні принципи**:

вільний доступ, тобто право кожного, без вступних іспитів, починати вчитися й одержати нові та доповнити існуючі знання;

дистанційність навчання, тобто навчання при мінімальному контакті з викладачем, з акцентом на самостійну роботу.

До **специфічних принципів** дистанційного навчання належать:

1. Принцип стартових знань (знання інформаційно-комунікаційних технологій) і наявність технічного забезпечення.

2. Принцип інтерактивності (і не лише у формі викладач-студент, але й студент-студент)

3. Принцип ідентифікації (для уникнення фальсифікації навчання)

4. Принцип індивідуалізації передбачає проведення вхідного (з метою виявлення початкових знань студента і складання його індивідуального плану навчання) і поточного контролю знань.

5. Принцип регламентності навчання (наявність і вимоги щодо дотримання студентами складених графіків роботи)

6. Принцип педагогічної доцільності застосування засобів нових інформаційних технологій (визначає необхідність і співвідношення використання різноманітних педагогічних засобів навчання)

7. Принцип відкритості і гнучкості виражається у майже повній відсутності обмежень за віком та початковим освітнім рівнем

До сьогодні тривають суперечки основних учасників освітнього процесу щодо переваг та недоліків дистанційної освіти. Якщо звести їх у струнку систему, отримаємо таку картину. Дистанційна освіта **зручна** тим, що дозволяє:

навчатися у відповідності до свого темпу, особистісних особливостей та освітніх потреб;

не обмежувати себе у виборі навчального закладу та освітніх можливостей, попри своє місцезнаходження; використовувати під час процесу навчання сучасні технології, тобто, паралельно засвоювати навички, які згодом знадобляться під час роботи;

самостійно планувати час та розклад занять, а також перелік предметів, що вивчаються;

навчатися у найбільш приємній та сприяючій продуктивності обстановці, створюючи для себе сприятливу атмосферу.

До **недоліків** дистанційної освіти відносять:

Відсутність особистісного спілкування між викладачем та студентом (відбувається менш ефективна, безособистісна передача знань). Також не вистачає спілкування з колегами-студентами для обміну досвідом.

Необхідність наявності у студента сильної особистісної мотивації, вміння навчатися самостійно, без постійної підтримки та підштовхування з боку викладача.

Відсутність можливості негайного практичного застосування отриманих знань із наступним обговоренням виниклих питань з викладачем і роз'яснення ситуації на конкретних прикладах.

Студенти не завжди можуть забезпечити себе достатнім технічним обладнанням - мати комп'ютер та постійний вихід у Інтернет.

Незважаючи на вказані недоліки, більшість освітян погоджуються з перспективністю дистанційної форми навчання як однієї з форм надання освітніх послуг і найзручнішого способу переходу від принципу «освіта на все життя» до принципу «освіта протягом усього життя».